

20

06

Jaarverslag 2006

WILKINSON
BECKMAN
STICHTING

Jaarverslag 2006

BECKING STICHTING

2 Wiardi Beckman Stichting
BEZOEKADRES Herengracht 105, 1015 BE Amsterdam
POSTADRES Postbus 1310, 1000 BH Amsterdam
TELEFOON 020 - 5512 155
FAX 020 - 5512 250
E-MAIL wbs@pvda.nl
WEBSITE www.wbs.nl
POSTBANK 30603

Inhoud

1. De WBS in 2006: enkele hoofdlijnen	5
2. Activiteiten WBS	9
2.1 Publicaties en conferenties	9
2.2 Internationale contacten	15
2.3 Werk in uitvoering	22
2.4 De WBS-Werkplaats	24
2.5 Overige activiteiten stafleden	30
3. Vaste werkgroepen en periodieken	31
3.1 Werkgroepen	31
3.2 Socialisme & Democratie	32
3.3 Jaarboek	33
4. Den Uyl-leerstoel	34
<i>Bijlagen</i>	
Publicaties stafmedewerkers Wiardi Beckman Stichting	35
Beschikbare publicaties Wiardi Beckman Stichting	38

De Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de Partij van de Arbeid, fungeert als intermediair tussen de werelden van de wetenschap en de sociaal-democratie. Ze draagt door studie en analyse bij aan de vernieuwing van programma's en beleid van de PvdA en is een vrijplaats voor debat over de koers van de sociaal-democratie.

4 Een onafhankelijke positie van het bureau is daarvoor essentieel – wat ondersteunend werk voor de PvdA (zoals het schrijven van discussienota's voor partijcongressen, bijdragen aan de voorbereiding van verkiezingsprogramma's, advisering van de Tweede-Kamerfractie) allerminst uitsluit.

De wbs heeft een kleine staf van betaalde medewerkers. Ze is in belangrijke mate aangewezen op het werk van vrijwilligers uit de wereld van wetenschap, maatschappelijke organisaties en openbaar bestuur.

De stichting geeft haar doelstellingen op verschillende manieren gestalte. Ze organiseert seminars en conferenties; ondersteunt een aantal vaste werkgroepen en gesprekskringen; en publiceert, voor een deel in samenwerking met externe uitgeverijen, rapporten en andere uitgaven. Vaste uitgaven zijn het maandblad *Socialisme & Democratie* en het *Jaarboek*. Aan de Universiteit van Amsterdam heeft de wbs de Dr. J.M. den Uyl-leerstoel ingesteld.

Onderdeel van de wbs vormt het Centrum voor Lokaal Bestuur, waarin alle lokale, regionale en provinciale bestuurders van de PvdA zijn georganiseerd. Het Centrum heeft een studieuze en adviserende taak en beoogt de communicatie tussen PvdA-bestuurders op de verschillende bestuursniveaus te bevorderen. Het geeft o.m. het maandblad *Lokaal Bestuur* uit.

De wbs ontvangt overheidssubsidie, gekoppeld aan het aantal Kamerzetels van de PvdA, en financiële steun van de PvdA zelf. Daarnaast steunen vele individuele PvdA-leden de wbs door middel van een jaarlijkse gift of donatie.

Het bestuur van de wbs wordt uitgeoefend door een curatorium, benoemd door het bestuur van de PvdA. De directeur is adviserend lid van het partijbestuur.

① De wbs in 2006: enkele hoofdlijnen

Het wbs-programma van 2006 kende een drietal zwaartepunten: de voorbereiding op de verkiezingen van november, het thema godsdienst en politiek, en de Europese integratie.

Ten behoeve van de vervroegde verkiezingen belegde de wbs enkele bijeenkomsten op deelterreinen, zoals cultuurpolitiek en landbouwpolitiek en publiceerde adviezen, zoals op het terrein van de energiepolitiek. De wbs-werkplaats, waaraan een elftal jonge onderzoekers waren verbonden, produceerde ideeën voor het PvdA-verkiezingsprogramma. Het wbs jaarboek 2006 blikte terug op vier jaar Balkenende en vooruit op een mogelijke coalitiewisseling, inclusief een wenselijk geachte programmatische wending.

Over Europa publiceerde de wbs in samenwerking met de Duitse Friedrich Ebert Stiftung en het Oostenrijkse Karl Renner Institut het boek: *The EU – A Global Player?* Daarnaast belegde de wbs een conferentie over de toekomst van Europa, een jaar na het referendum. Medewerker René Cuperus, tenslotte, mengde zich in binnen- en buitenland actief in het debat over de Europese integratie.

Een derde zwaartepunt vormde de relatie tussen godsdienst en politiek. De wbs organiseerde allereerst de wbs-Academie, een driedaagse bijeenkomst met op basis van essays geselecteerde deelnemers – studenten en pas afgestudeerden – en een keur aan inleiders uit politiek, wetenschap en maatschappelijke organisaties. Daarnaast organiseerde de wbs de conferentie *Godsdienst en politiek*, in samenwerking met het Trefpunt van Socialisme en Levensovertuiging.

Het programma van de wbs beperkte zich niet tot de hier beschreven thema's. In 2006 verschenen verder, onder meer, uitgaven over energiepolitiek en 'Amerikaanse toestanden'. Met zusterinstituten elders in Europa werd intensief samengewerkt. wbs-medewerkers leverden bijdragen aan het publiek debat in dag-, week- en maandbladen. Ons maandblad *Socialisme & Democratie*, met

wBS-staffid Mare Faber als eindredacteur, sneed tal van relevante politieke thema's aan. Voorts werkte de wBS verder samen met de Tweede-Kamerfractie aan enkele beleidsgerichte, op de directe behoefte van de Tweede-Kamerfractie toegesneden projecten.

In 2006 publiceerde de wBS de volgende boekuitgaven:

- F. Becker, W. van Hennekeler en M. Hurenkamp (red.), *Vier jaar Balkenende. wbs jaarboek 2006*, Amsterdam 2006, Mets & Schilt/Wiardi Beckman Stichting.
- R. Cuperus, K.A. Duffek, E. Fröschl, T. Mörschel (eds.), *The EU – A Global Player?*, Wenen/Berlijn 2006.
- R. Rector, *Nieuwe energie. Schaarste, klimaat, duurzaamheid*, PvdA Tweede-Kamerfractie/Wiardi Beckman Stichting 2006.
- wBS Werkplaats, Tilburg *Doorgezaagd. Lessen uit de zesde stad van Nederland*, Amsterdam 2006.

Verder werd de uitgave van de afdeling New York van de Partij van de Arbeid, *Crossfire. Amerikaanse toestanden III*, redactioneel en financieel ondersteund.

Curatorium en staf

Per 31 december was het curatorium als volgt samengesteld: J. Cohen (voorzitter), H. Fernandes Mendes, F. Heemskerk, C.A. de Kam, A. Jonk, B. Koenders, J. Klijnsma, P. Meurs, H. Verbruggen en J. de Vries. Het curatorium kwam in 2006 vier maal bijeen. Het penningmeesterschap van de wBS, gekoppeld aan het lidmaatschap van het PvdA-bestuur, werd vanaf begin 2006 vervuld door Arnold Jonk.

Op 22 november 2006 werd de directeur van de wBS, Paul Kalma, gekozen tot lid van de Tweede Kamer. Daarmee sloot hij een lange periode van vruchtbare werkzaamheid bij de wBS af, eerst als medewerker, vanaf 1989 als directeur. Fleur Imming, medewerker s&d en website verliet in de herfst van 2006 de wBS.

Op 31 december bestond de staf van de wBS uit de volgende medewerkers: Frans Becker, wetenschappelijk medewerker en plaatsvervangend directeur (35 uur); René Cuperus, wetenschappelijk medewerker (35 uur);

Khadija El Majdoubi, projectmedewerker (28 uur)
Mare Faber, wetenschappelijk medewerker en eindredacteur van *Socialisme & Democratie* (28 uur);
Mieke Groen, medewerker bibliotheek (4 uur);
Vera van Lingen, secretariaatsmedewerker (32 uur).

Daarnaast waren voor een deel van het jaar projectmedewerkers aangesteld voor de wBS-Academie (Markha Valente); het project Regionale Economische Politiek (Marijn Molema en Daan Bultje), de wBS-Werkplaats (Sannae Akka, Mustafa Andas, Gustaaf Haan, Hayte de Jong, Nora Kasrioui, Carine Lacor, Rachel Molenaar, Zita Schellekens, Ad van der Stok, Michel Vols, Jurjen Fedde Wiersma) en de wBS Werkgroep Rechtsstaat (Wouter de Been). Bart Top verving Mare Faber tijdens haar zwangerschapverlof. Floor Milikowski fungeerde tijdelijk als bureauredacteur voor *Socialisme & Democratie*.

In dienst van de wBS waren, naast de eerder genoemden, de medewerkers van het Centrum voor Lokaal Bestuur. Zie voor de werkzaamheden van het Centrum in 2006 en de samenstelling van bestuur en staf het afzonderlijk verschenen jaarverslag.

Financiën

Met de verhoging van de overheidssubsidie voor politieke partijen in 2005 nam ook de subsidie voor politiek-wetenschappelijke instituten toe. Dit stelde de wBS in staat om, als aanvulling op de vaste stafcapaciteit, extra medewerkers op projectbasis aan te stellen. Daarnaast leverde de jaarlijkse donateursactie onder PvdA-leden, net als in voorgaande jaren, een aanzienlijke bijdrage aan de inkomsten van de wBS.

② Activiteiten WBS

2.1. Publicaties en conferenties

Europa

Op 12 mei organiseerden de WBS en de PvdA Programmacommissie *Eén jaar na het referendum*. Op zoek naar een nieuw mandaat voor Europa. De bijdragen van Margreeth de Boer en Frans Timmermans aan *Socialisme & Democratie 2006/5* vormden, naast enkele andere bijdragen uit sociaal-democratische kring, het achtergrondmateriaal voor deze bijeenkomst. De conferentie vond plaats in Dudok, Den Haag en trok ongeveer 120 belangstellenden.

Na een inleiding van Jan Rood over de stand van zaken, één jaar na het referendum, vonden drie twistgesprekken plaats over de volgende vragen:

- Wat is de politieke en institutionele toekomst van de Europese grondwet?, tussen Frans Timmermans en Jan Jacob van Dijk, onder leiding van Jos de Beus
- Hoe neoliberaal moet Europa worden in de globale concurrentiestrijd? Over Lissabon, landbouw en loodgieters, tussen Paul Tang en Agnes Jongerius, onder leiding van Annelies Huygen
- Europa: Supermacht, vredesmacht of beschermvrouw van Afrika?, tussen Bert Koenders, Lilianne Ploumen en Jos de Beus, onder leiding van Joyce Hamilton.

Monika Sie Dhian Ho en Ronald Plassterk, beiden lid van de programmacommissie, leidden het slotdebat (Hoe nu verder met de PvdA en Europa?) tussen Frans Timmermans, Max van den Berg, René Cuperus, Edith Mastenbroek en Erik Jurgens. Frans Becker fungeerde als dagvoorzitter.

De conferentie bracht een aantal lastige dilemma's in kaart. Een korte conclusie: de PvdA voelde zich op het Europese terrein nog verre van zeker, een jaar na het referendum.

Eind 2006 verscheen R. Cuperus, K.A. Duffek, E. Fröschl, T. Mörschel (eds.), *The EU – A Global Player?*, Wenen/Berlijn 2006. Het boek is het resultaat van

een bijeenkomst van de internationale netwerkorganisatie Forum Scholars for European Social Democracy in Wenen in 2005. Centraal in het boek staan de volgende vragen:

- Has the EU reached the status of an economic Global Player?
- What are common European values, if any? Can Social Democracy provide consistent answers to shape European societies according to the values of sustainable economic growth combined with security, social justice and equal chances for all?
- Which are the differences and commonalities in the perception of a Common Foreign and Security Policy and in which direction should the transatlantic relation between the EU and the USA be developed?
- Which role should and can the EU assume as a political Global Player?

Het boek bevat bijdragen van A. Gusenbauer, Th. Meyer, S. Collignon, A. Larsson, M.J. Rodrigues, P. Diamond, W. Merkel, M. Blunden, R. Cuperus, D.K. Rosati, P. Courel, P.L. Joenniemi, J.M. Wiersma/H. Swoboda en W. Pfaff. Het boek is daarmee het verslag geworden van een boeiend en innovatief debat van verschillende sociaal-democratische perspectieven op de toestand en toekomst van Europa.

Godsdienst en politiek

Op 9 juni organiseerde de WBS, in samenwerking met het Trefpunt van Socialisme en Levensovertuiging in de PvdA, een conferentie over het thema ‘Geloof en politiek’. Ze lag in het verlengde van een eerdere WBS-bijeenkomst (‘Links en de moraal’), die begin 2005 werd gehouden. De conferentie vond plaats in de Koepelkerk te Amsterdam.

Ter discussie stonden in het bijzonder:

- (de)secularisering en individualisering, met bijdragen van de wetenschappers Bank en Janssen (verhinderd; tekst uitgesproken door Kalma);
- de plaats van religie in het publiek domein, met bijdragen van Van den Brink (UvT), Van Ree (UvA) en Ter Haar (ISS) en in werkgroep-verband van onder meer Heijnen, Tielman, Noordegraaf en (over geloof en politiek in de vs) Oldenziel;
- geloof en politieke beginselen, met bijdragen van Azough (GroenLinks), Jansen (CDA) en Wöltgens (PvdA) en een afsluitende rede van Cohen.

Voor de bijeenkomst, onder voorzitterschap van Jacobine Geel, bestond veel belangstelling. Er waren in de Koepelkerk ca. 200 mensen aanwezig. Een aantal bijdragen aan de conferentie is opgenomen in het zomernummer van *Socialisme & Democratie*.

Op 21, 22 en 23 april werd in Soesterberg de Wiardi Beckman Academie 2006: Moslims in Europa gehouden. Ter discussie stonden ontwikkelingen in de islam in Europa (‘Euro-islam’); de emancipatie en integratie van migranten; en de opvattingen van de sociaal-democratie op beide terreinen.

De vijftig deelnemers waren geselecteerd op basis van door hen ingezonden essays over het onderwerp. Ze discussieerden drie dagen lang – plenair en in werkgroepverband – met een reeks sprekers uit de werelden van de wetenschap, het maatschappelijk middenveld en beleid en politiek (onder wie Tariq Ramadan, Maurits Berger, Frank Buijs, Nasr Abu Zayd, Paul Schnabel, Mohammed Benzakour, Haci Karacaer, Nahed Selim, Jet Bussemaker, Paul Scheffer en Job Cohen). Op de laatste dag werden prijzen uitgereikt voor de beste drie essays (verschenen in het tijdschrift ‘Eutopia’) en vond een debat met Wouter Bos plaats.

Zoals uit mondelinge reacties, maar ook uit een schriftelijke evaluatie bleek, is het programma door de deelnemers erg gewaardeerd. Er is intensief gediscussieerd. Het gezelschap was divers samengesteld; de bijdragen van de deelnemers waren van goede kwaliteit.

Als vervolg werd een bijeenkomst in september in de Tweede Kamer belegd, waarop het debat met Wouter Bos (dat op 23 april niet kon worden afgerond) werd voortgezet, gevolgd door een discussie met PvdA-Kamerleden en met vertegenwoordigers van de WRR over het door de Raad uitgebrachte islam-rapport.

Als vervolg op de Academie vindt een verkenning van de mogelijkheden plaats om in WBS-verband, met de Academie-deelnemers als kern, een netwerk op te zetten waarin de discussie over geloof en politiek, over de integratie- en emancipatieproblematiek, niet verzuurd, maar wel intensief en vrijmoedig, wordt gevoerd – net als op de Academie zelf het geval was.

De verkiezingen van 2006

Ter voorbereiding van het verkiezingsprogramma belegde de WBS enkele bijeenkomsten en verzorgde enkele publicaties; bovendien werd beperkt een

beroep gedaan op inhoudelijke expertise van enkele medewerkers. Naast bijeenkomsten over Europa (zie boven) en cultuurpolitiek – voortbouwend op het in 2005 verschenen WBS jaarboek over cultuurpolitiek, en in samenwerking met de Boekman Stichting gerealiseerd – belegde de WBS samen met de EVS een seminar over landbouwpolitiek.

Landbouw en platteland hebben lange tijd geen prominente plaats gehad in de ideeënontwikkeling en het politiek program van de PvdA. Daar is enige kentering in gekomen. De Tweede-Kamerfractie publiceerde in 2006 *Mensenwerk in het landelijk gebied*; het Centrum voor Lokaal Bestuur bracht enige tijd later een rapport over de toekomst van het landelijk gebied uit; de Evert Vermeer Stichting opende een heftig verloopend debat over de verdeling van landbouwsubsidies en hun invloed op ontwikkelingskansen in de derde wereld; *Socialisme & Democratie* wijdde eind 2005 een themanummer aan landbouwpolitiek.

Wat daarbij opvalt is dat in sociaal-democratische en progressieve kring de opvattingen over de toekomst van de landbouw en de landbouwpolitiek nogal uiteenlopen. Maar ook in academische kring heerst onenigheid, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de bijdragen van Jan Douwe van der Ploeg en Rudy Rabbinge aan de S&D-uitgave *Landbouw op de schop* uit 2005. De meningsverschillen hebben zowel betrekking op de gewenste toekomst van de Europese landbouw – en in het bijzonder het daarbij behorende beleid – als op het vermogen van de Europese landbouwpolitiek om de positie van boeren in ontwikkelingslanden te helpen verbeteren. Welke betekenis heeft liberalisering van de handel voor hen? Onder deze meningsverschillen gaat de vraag schuil of er sprake is van een nieuwe ‘agrarische kwestie’ waarop progressieve politiek een antwoord zal moeten vinden (vgl. de bijdrage van Van der Ploeg aan S&D).

De WBS organiseerde samen met de EVS op 26 juni in Wageningen een besloten seminar met betrokken PvdA-politici en wetenschappers om tot een meer eenduidige en samenhangende opvatting over landbouwpolitiek te komen. Bijdragen daaraan werden geleverd door Frank Westerman, auteur van *De graanrepubliek*; Harm Evert Waalkens en Theo Beckers over de visie van de PvdA op de toekomst van de Nederlandse en Europese landbouw; Jan Douwe van der Ploeg en Thijs Berman over het landbouwbeleid; en Niek Koning en Kris Douma over mondiale ontwikkelingen in de landbouw en de betekenis van verdere liberalisering van de handel. Voorzitter was Bert Koenders.

In november publiceerde de WBS het Jaarboek 2006, gewijd aan het thema ‘Vier jaar Balkenende’. De uitgave bestaat uit twee gedeelten. In het eerste geven enkele auteurs een politiek-wetenschappelijke analyse van het kabinetsbeleid van de afgelopen periode: beleidsparadigma, performance en politieke krachtsverhoudingen. Met bijdragen van Jouke de Vries (‘Balkenende en het onderbroken evenwicht in de Nederlandse politiek’), Kees van Kersbergen en André Krouwel (‘De veranderde beleidsfilosofie van het CDA van Balkenende’), Jaap Janssen (‘Het linkse blok bestaat niet’), Frans Leijnse (‘Naar een definitieve uitschakeling van de linkse kerk? Over de formatie van 2003 en die van 2006/2007’) en Liesbet van Zoonen (‘Ster zonder stralen: Jan Peter Balkenende, minister-president’).

In het tweede gedeelte worden enkele specifieke beleidsthema’s belicht. Auteurs zijn: Menno Hurenkamp en Monique Kremer (‘Eigen verantwoordelijkheid maakt al te lichte gemeenschappen’), Hans Boutellier (‘Het beschavingsdefensief. Balkenende’s onmacht in de strijd tegen de individualisering’), Jan Rood (‘Nederland na het nee: verandering of continuïteit?’), Shervin Nekuee en Bart Top (‘Zelf Nederlander worden: het examen voor nieuwkomers als oefening in spijtwaak’), Heleen Mees (‘Van vrouwen en gezinnen’), Bart Nooteboom, (‘Innovatie: beter dan Balkenende’) en Paul Rusman (‘De kabinetten-Balkenende op interventiemissie’). De redactie (Menno Hurenkamp, Wim van Hennekeler en Frans Becker) schreef een inleiding; een foto-essay over vier jaar Balkenende van Simon Kool sluit het boek af. Uitgevers zijn Mets & Schilt en de WBS. Het boek biedt niet alleen een terugblik op de afgelopen vier jaar maar kijkt ook vooruit op thema’s en invalshoeken die voor de sociaal-democratie in de komende periode van bijzondere relevantie zijn.

Op 6 november organiseerde de WBS de presentatie van *Vier jaar Balkenende*. Redacteur en auteur Menno Hurenkamp opende de bijeenkomst, waarop een kleine honderd aanwezigen waren, met een korte karakterschets van de politieke ontwikkelingen van de afgelopen vier jaar (de ‘verzwolling’ van de Nederlandse politiek). Vervolgens debatteerden Anton Zijderveld, Liesbet van Zoonen en Frans Leijnse onder leiding van Max van Weezel over het kabinetsbeleid, de ontwikkeling van de christen-democratische ideologie, het ‘verschijnsel Balkenende’ en de verhouding tussen sociaal- en christen-democratie. De bijeenkomst werd afgesloten met een beschouwing van Frans Timmermans over twee hoofdthema’s uit de buitenlandse politiek

van de afgelopen jaren: de Europese integratie en de interventies in Irak en Afghanistan.

De foto's uit het jaarboek werden tentoongesteld in café De Engelbewaarder in Amsterdam. Auteurs van het jaarboek Simon Kool en Liesbet van Zoonen openden de tentoonstelling.

Nieuwe energie

14 In 2004 publiceerde de WBS het rapport *Energie-opties voor de 21ste eeuw*. Tot stand gekomen op initiatief van een aantal energiedeskundigen leverde het gedegen en uitdagend discussiemateriaal op over een belangrijk politiek vraagstuk: de toekomst van de (nationale, Europese, mondiale) energievoorziening, in relatie tot economische ontwikkeling, voorzieningszekerheid en bescherming van natuur en milieu.

Het rapport stond centraal op een conferentie die de WBS in oktober van dat jaar belegde. De behoefte om het debat over energie en milieu in en rond de PvdA te blijven voeden, leidde vervolgens tot de oprichting van de werkgroep Sociaal-democratisch energiebeleid. De werkgroep organiseerde in het najaar van 2005/voorjaar van 2006, in samenwerking met de Tweede-Kamerfractie van de PvdA, een aantal workshops over hoofdlijnen en onderdelen van het te voeren energiebeleid, en stelde ten behoeve van het verkiezingsprogramma van de PvdA het manifest *Kiezen voor energie!* op.

Parallel hieraan kwam het idee op om de strekking van het rapport en de resultaten van de gevoerde discussies voor een breder publiek toegankelijk te maken; het sociaal-democratisch beleid op het terrein van energie en milieu te expliciteren en toe te lichten, zonder lastige vragen (bv. over de ernst van het klimaatprobleem, of over een snelle beschikbaarheid van alternatieve energiebronnen) te ontlopen. De wetenschapsjournalist René Rector was bereid een dergelijke tekst te schrijven. In *Nieuwe energie*, zoals de bundel is gaan heten, laat hij zien dat inzicht in de grote complexiteit van het energievraagstuk en een ontwikkeld relativiseringsvermogen zeer wel te verenigen zijn met een heldere, overtuigende politieke stellingname.

Nieuwe energie bevat, naast Rector's analyse van de energieproblematiek en van de mogelijkheden om die het hoofd te bieden, de tekst van bovengenoemd manifest en een uitgebreid interview van de auteur met Tweede-Kamerlid van de PvdA en energiewoordvoerder Diederik Samsom. Het boek is, vanwege de vervroegde verkiezingen, in hoog tempo geproduceerd en werd uitgegeven

door de PvdA-Tweede-Kamerfractie, in samenwerking met de WBS. Begin oktober werd het eerste exemplaar aan Wouter Bos aangeboden.

Crossfire. Amerikaanse toestanden deel 3

'Crossfire' was ooit een spraakmakend CNN-programma, waarin panelleden elkaar over verschillende onderwerpen in de haren vlogen. De doorgaans vriendelijke leden van de afdeling New York van de PvdA gaan in deze uitgave op z'n Amerikaans met elkaar in debat – en dat levert vuurwerk op. 15

Voor allerlei zaken waarvoor in Nederland de overheid ten tonele verschijnt wordt in Amerika naar de markt of naar burgerzin gekeken. Moet de overheid kunst subsidiëren of stimuleert particuliere financiering creativiteit juist meer? Zouden astronomische inkomens, een geaccepteerd fenomeen in het Amerikaanse bedrijfsleven, ook in Nederland geaccepteerd moeten worden? En kunnen zaken als armoedebestrijding en rechtspraak aan gewone burgers worden overgelaten? In de eerste twee delen van 'Amerikaanse toestanden', eveneens uitgegeven met hulp van de WBS, werd een aantal beleidstradities en beleidspolitiek in de VS aan Nederland ten voorbeeld gesteld. In deze nieuwe uitgave worden juist de pijnlijke tegenstellingen tussen de VS en Nederland opgezocht – en wordt duidelijk waar we wel en waar we niet van Amerika zouden moeten leren.

Crossfire werd gepresenteerd op het PvdA-verkiezingscongres van 30 september/1 oktober. Met bijdragen van Jochem van Dijk, Gerard van Wilgen, Maarten Stienen, Richard Schiere, Heleen de Coninck, Whee Ky Ma, Reinier Prijten, Elske van Egerschot, Heleen Mees en André Brands.

2.2 Internationale contacten

Forum Scholars for European Social Democracy

Het Forum Scholars for European Social Democracy is een ontmoeting-plaats voor progressieve wetenschappelijke bureaus en denktanks in Europa, indertijd opgezet door de WBS in samenwerking met de Duitse Friedrich Ebert Stiftung en het Oostenrijkse Renner Institut. Het Forum organiseert jaarlijks een internationale conferentie en kent een serie gemeenschappelijke boekuitgaven.

Van 9 tot en met 11 november 2006 vond de jaarlijkse conferentie van ons internationale netwerk plaats in Berlijn. Een groot aantal zusterinstellingen uit Europa was vertegenwoordigd; daarnaast waren zoals gebruikelijk ook met de

sociaal-democratie verwante onafhankelijke wetenschappers present – in totaal ongeveer 50 deelnemers. De WBS-delegatie bestond uit Edith Hooge, Paul Kalma, René Cuperus en Frans Becker.

Het centrale thema: Onderwijs en de toekomst van de sociaal-democratie. Na een korte opening door Thomas Meyer (FES), Erich Fröschl (Renner Institut) en Frans Becker (WBS) werd de keynote speech over doelstellingen van onderwijspolitiek en de sociaal-democratie verzorgd door Johano Strasser.

- 16 Vervolgens stonden in de vervolgssessies de volgende onderwerpen centraal:
- Current issues of education policies in Europe, met speciale aandacht voor 1) Impact of the Lisbon and Bologna agenda; 2) Results of the Pisa Assessments. Inleiders waren Guy Haug en Bernard Hugonnier (OECD)
 - Lifelong Learning, met speciale aandacht voor 1) Lifelong Learning – from diversity to convergence in Europe; 2) Lifelong Learning: social developments and the consequences for labor and education. Inleiders waren Winfried Heidemann (Böckler Stiftung) en Stefan Hummelsheim (Deutsches Institut für Erwachsenenbildung).
 - Education as the backbone of inequalities in post-industrial societies: constraints and possibilities. Inleider was Jaap Dronkers (EUI Firenze); coreferent was Carl Tham ((Institute for Future Studies, Stockholm).
 - Education and solidarity, met speciale aandacht voor 1) Education – social policy of the 21st century?; 2) Integration and education. Inleiders waren Stephan Leibfried (Universiteit Bremen) en Ursula Neumann (Universiteit Hamburg).
 - Education and Economy: Key Issues for the Near Future. Inleiders waren Jutta Allmendinger (Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung, Nürnberg) en Patrick Werquin (OECD).
 - Afsluitende discussie: Perspectives for a social democratic education policy in the 21ste century, onder leiding van Thomas Meyer (FES).

De inleidingen waren over het algemeen van hoge kwaliteit. Kernkwesities betroffen de aansluiting van onderwijs op ontwikkelingen in de kenniseconomie; onderwijs en ongelijkheid; de humanistische fundering van onderwijspolitiek. In 2007 verschijnt een boekuitgave van de zeer interessante bijdrage van Dronkers over onderwijs, ongelijkheid en sociaal-democratie in het Nederlands. De inleidingen zullen tezamen worden gepubliceerd in een uitgave van FES, Renner Institut en WBS in 2007.

Spring Retreat op Selsdon Park, Policy Network

Vlak voor de zomer organiseerde Policy Network, een internationale netwerkorganisatie die dichtbij New Labour staat, haar jaarlijkse bijeenkomst in Selsdon Park. Het is een bijeenkomst waar (oud)politici, wetenschappers en beleidsadviseurs samenkomen om de progressieve politiek van nieuwe impulsen te voorzien.

Naast inleidingen over de progressieve agenda voor de toekomst – *Progressive Politics: the next wave* -, met inleidingen van onder meer Wouter Bos, Philip Gould, Hans Anker, Hazel Blears, Peter Mandelson, Gene Sperling, André Sapir, Geoff Mulgan, Tony Giddens, David Blunkett, Maria Joao Rodrigues, René Cuperus, David Goodhart, Michael Lind, David Milliband, werden werkgroepen georganiseerd over onder meer over ‘The challenge of happiness: public policy and contentment’, ‘The challenge of Capitalism: sustaining comparative advantage in the global economy’ en ‘The challenge of the New Economy: tackling inequalities.’

Namens de WBS waren Frans Becker en René Cuperus aanwezig. De laatste schreef een impressie in *Socialisme & Democratie*. Cuperus nam voorts deel aan een internationale conferentie van het German Marshall Fund en de Rockefeller Foundation over immigratie- en integratiepolitiek.

De Selsdon Park Papers

Kan New Labour worden vernieuwd?

- Op 19 en 20 mei kwam op uitnodiging van het Britse *Policy Network* een uitgelezen gezelschap politici, academici en adviseurs bijeen in Golfhotel Selsdon Park. Onuitgesproken selectiecriteria voor de genodigden: men dient tot de ‘center left modernisers’ te behoren, de Socialistische Internationale der Gematigden. Codewoord: *Blairite New Labour*. Voor de vijfde maal werd in Engeland een Spring Retreat georganiseerd met als doel de progressieve agenda te ontwikkelen voor de komende tijd (zie ook www.progressive-governance.net).
- Daarvoor bestaat grote urgentie, want als iets bleek aan de rand van de golf course van Selsdon Park dan was het dat de succesformule van New Labour op zijn allerlaatste benen loopt. En dan gaat het zelfs om meer dan de Irak-oorlog, de corruptie- en sekschandalen van de Blair regering of de gebleken impopulariteit bij de recente lokale verkiezingen. Er is iets fundamenteelers aan de hand: het Blair-systeem als geheel is onderhevig aan het type crisis dat hoort bij de politieke cyclus van hegemonie (Mitterand, Kohl, Thatcher,

Lubbers) en deze kan alleen bestreden en overwonnen worden door een zoektocht naar een nieuwe succesformule.

Daarvoor kwam Philip Gould, de man die twintig jaar campagnes voor Labour heeft gedaan en key-adviser van Tony Blair was bij de overwinningen van New Labour, de strategie uiteenzetten. In *'The unfinished revolution'* uit 1998 schreef hij eerder: 'Labour lost the last century because it failed to modernise, and lost connection with the people it was founded to represent. It was a party trapped by its past, even at the moment of its birth. If Labour is to win the next century it needs a new progressive politics: welcoming change; reaching out to the new middle class; reshaping the political map.' (p.394)

In Selsdon Park presenteerde hij zijn discussion paper 'How to campaign when the world won't stop'. Gould ('reach out globally, reach into the electorate locally'; 'we own the future') schetste als nieuwe *battleground* voor de campagne de driehoek tussen 'participation', 'identity' en 'sustainability'. Van de 'war room' verplaatst de campagne zich onvermijdelijk naar het directe contact met de kiezers. In de nieuwe campagne is behoefte aan de 'I-get-it' politicus, 'guiding people through uncertainties'. Zijn boodschap: 'disentangle ends and means. The holy grail is: purpose.'

Europees Commissaris en 'Blairite van het eerste uur' Peter Mandelson hield in zijn openingstoespraak bij de Spring Retreat dezelfde opgave voor: hoe behoudt New Labour zijn voorsprong? Daarvoor is een nieuwe vernieuwingoperatie nodig: "renew New Labour". Zijn grootste nachtmerrie leek te zijn de terugkeer van de donkere krachten van Old Labour die misbruik dreigen te maken van de actuele dip in het New Labour project. Mandelson liet uiterst strategisch in de *Financial Times* van de volgende dag optekenen dat de lokale verkiezingen verloren waren bij de middenklasse in het zuiden van Engeland, niet in de *working class constituencies*.

'Progressive politics: The new wave' was dan ook de titel van de conferentie in Selsdon Park. Ondanks tegenslagen en vanuit het defensief wil New Labour – van de Derde Weg spreekt men niet meer, ondanks de blijvende aanwezigheid van Tony Giddens als academisch leidsman – opnieuw het initiatief naar zich toetrekken en de leiding in Europa nemen om een agenda voor progressieve politiek op te stellen. Daarvoor zijn zij als leidende regeringskracht in een van de grote Europese landen nog altijd het best gepositioneerd, zo menen zij ook zelf. De stand van zaken? De electorale aftocht van Silvio Berlusconi (en alles waar deze voor stond in termen van een verstrengeling van bedrijfs-

leven en politiek en media en politiek) werd in Engeland bejubeld. Jubel in toom gehouden door bezorgdheid over de broosheid en krachteloosheid van de progressieve multi-partijencoalitie in Italië. Veel lof was er ook voor de progressieve vrienden uit Hongarije, die – grote zelfdzaamheid in post-communistisch Oost-Centraal Europa – erin geslaagd waren als regeringspartij herkozen te worden. Verder zijn er in Duitsland, Spanje en Zweden de sociaal-democraten aan de macht, waarbij met name het Scandinavische model nog altijd aan aantrekkingskracht wint. Wat de nabije toekomst betreft werden de kansen gewogen van de Democraten in de vs. Alom werd aangenomen dat de Irak-oorlog en Irak-politiek van Bush daar een splijtende werking zal hebben tussen electoraat en de nu warmlopende kandidaten, ook die van Democratische gezindheid. En hoe zal het Frankrijk vergaan, in mei 2007 met zijn kloof tussen politiek establishment en politieke outsiders?

Volop aandacht in het Verenigd Koninkrijk ging vooral uit, het moet gezegd, naar PvdA-leider Wouter Bos. Hij wordt gezien als de verpersoonlijking van sociaal-democratische hoop en vernieuwing – de jonge Tony Blair. Hoe gaat hij het doen bij de verkiezingen in 2007? Wordt Nederland de volgende plek waar een vernieuwde New Labour sociaal-democratie aan de macht komt? In ieder geval breekt hij – in dit internationale gezelschap bijna als eenling – het debat open over welvaartsstaathervormingen, multi-etnische integratievraagstukken en de toekomst van Europ. Nederland blijkt – na het poldermodel – opnieuw het land van interessante vernieuwing vanwege de verwerkte schok van het populisme, toegepast op de multiculturele samenleving Europa en de verzorgingsstaat.

Het debat over een nieuwe agenda zal dan ook niet alleen over adaptatie aan 'permanent change' moeten gaan – de oude mantra van New Labour – maar ook over de gevolgen van de opstand der burgers voor een sociaal-democratische hervormingspolitiek.

Discussie in vogelvlucht

- De Britten mogen in eigen huis moeite hebben hun terrein te behouden, zij slagen er nog steeds in talent om zich heen te verzamelen en een bron te vormen van debat en vernieuwing in de Europese sociaal-democratie – en een *trait-d'union* te vormen met de Amerikaanse Democraten. Er zijn nog geen betere inspiratiecentra voor de Europese sociaal-democratie ontstaan. Een kort

overzicht van enkele in Selsdon Park voorbij komende inspirerende analyses en perspectieven:

Nieuwe ongelijkheid

Een zeker voor (ouderwetse en nieuwerwetse) progressieven steeds urgenter thema betreft de toenemende polarisatie die zich in westerse samenlevingen begint af te tekenen tussen winnaars en verliezers van processen als globalisering, immigratie en postindustrialisering. Ex-top-economisch adviseur van President Clinton, Gene Spirling, hield een tamelijk alarmerend betoog over de gevolgen van globalisering voor de vs. Hij stelde vast dat de scheidslijn tussen winnaars en verliezers in de toekomst nog problematischer wordt dan de scheidslijn tussen hoger opgeleiden en lageropgeleiden. Door concurrentie uit China en India dreigen ook hogeropgeleiden in de dienstensector hun banen kwijt te raken (radiologen). Spirling schetste een sinister beeld van “downward mobility”, “hollowing out of the middle class” en de teloorgang van het meritocratisch ideaal van “opleiding is baanzekerheid”, zonder in pessimisme te vervallen.

Voor Europa werd een soortgelijk beeld gepresenteerd door electoraal onderzoeker Hans Anker. Bij zijn onderzoek ‘Nederland in Europa’ had hij empirisch de splijtende werking van het opleidingsniveau in wereldoriëntatie vastgesteld. Zijn onderzoek naar de uitslag van het Europa-referendum liet vergaande onzekerheid en angst voor de toekomst bij met name de zgn. lageropgeleiden zien. Deze met opleiding en welstand corresponderende kloof tussen “toekomst-optimisten en toekomst-pessimisten” zal een belangrijke rol moeten spelen in de nieuw op te stellen progressieve agenda.

Innovatie

Boeiende analyses werden in Selsdon Park eveneens gewijd aan het thema van economische en maatschappelijke innovatie. Geoff Mulgan, beleidsinnovator rondom Blair, betoogde dat maatschappelijke innovatie niet tot stand komt als gevolg van sturing van bovenaf, via denktanks en politiek, maar als gevolg van praktische experimenten van onderop.

Ed Miliband, in het kabinet Blair verantwoordelijk voor ‘the third sector’ onderstreept het belang van insituties en institutionele vernieuwing. Tegenover de onzekerheid in het electoraat hebben sterke instituties een grote rol

gespeeld als stabiliserende kracht (vgl. de nhs). Welke stabiliserende instituties ontwikkelen wij nu?

De econoom André Sapir bevestigde dit beeld voor de macro-economie van Europa. De verzorgingsstaat en “global institutions” als “public goods” hebben een cruciale rol gespeeld in de stabilisering van de internationale competitie. Maar zijn ze goed genoeg om nieuwe schokken op te vangen? Welke hervormingen zijn nodig? Welke rol kan Europa daarbij spelen? Dilemma’s: 1) Moet Europa voor de liberalisering van de markt zorgen en de nationale staten voor de welvaartsstaat? 2) We hebben hervormingen nodig op het moment dat de gemiddelde kiezer 50 is (en niet zoveel wil veranderen). 3) Immigratie.

Wat dat laatste dilemma betreft was er een belangrijke bijdrage van Michael Lind van de New America Foundation. Dat er een grote spanning bestaat tussen immigratie en rijpe verzorgingsstaten instrueerde hij aan de hand van een vergelijking tussen Texas en Californië. In de ene staat leidde illegale immigratie tot volksopstanden, in de andere niet. Lind betoogde dat in immigratiesamenlevingen universalisme verre te verkiezen is boven *means testing* om multiculturele spanningen te voorkomen.

De bekende “gelukseconoom” Richard Layard liet zijn licht schijnen over de vraag ‘Waarom zijn we niet gelukkig?’ Hij wees daarbij op het relatieve belang van welvaartsstijging, het cruciale belang van geluk als maatstaf voor onze maatschappij en de noodzaak het overheidsbeleid daarop te richten. Zijn opvattingen liggen vrijwel in het verlengde van Den Uyl’s ‘Om de kwaliteit van het bestaan’ uit het begin van de jaren ‘60.

David Miliband, momenteel milieuminister in het Blair-kabinet, was optimistisch over de politieke toekomst van links. Politiek rechts is verscheurd door de tegenstelling tussen het conservatisme enerzijds, het geloof in de markt anderzijds. Behoud en markt zijn tegengestelde krachten. Links daarentegen kan zijn idealen van individuele ontplooiing, sociale rechtvaardigheid en de werking van de markt goed verenigen. De belangrijkste eigenschap van de hedendaagse succesvolle politicus is: authenticiteit.

René Cuperus in: *Socialisme & Democratie*, 63 (2006) 7/8, p. 5-7.

2.3. Werk in uitvoering

Voorts werden in 2006 verschillende initiatieven genomen die pas in het volgende verslagjaar tot een eindresultaat zullen leiden.

Brieven van Wiardi Beckman aan Van der Goes van Naters

22

Na het overlijden van Van der Goes van Naters werden in een kistje op de zolder de brieven gevonden die Wiardi Beckman tussen 1919 en 1934 aan zijn jeugdvriend heeft geschreven. Mireille Berman (kleindochter van Marinus van der Goes van Naters) en Marijke Halbertsma-Wiardi Beckman (dochter van Stuuf Wiardi Beckman) hebben zich over de brieven ontfermd en bereidden, met hulp van Paul Kalma en Frans Becker van WBS-zijde, publicatie van de brieven voor.

Progressieve belastingpolitiek

Flip de Kam bereidde voor de WBS een studie voor over ons belastingstelsel en mogelijkheden om te komen tot een progressiever systeem van belastingheffing. Namens de WBS zijn Paul Kalma en Frans Becker bij de voorbereiding van het boek betrokken. Het zal in 2007 worden gepubliceerd.

Regionale economische politiek

In september 2006 startte het onderzoeksproject Regionale economische politiek. Het onderzoek maakt deel uit van een serie studies die richting moeten geven aan de visie binnen de PvdA op actuele vraagstukken – en op deze wijze de Tweede-Kamerfractie ondersteunen. Het projectteam bestaat naast Pauline Smeets (lid van de Tweede Kamer) en Frans Becker uit twee projectmedewerkers, Daan Bultje en Marijn Molema.

Centrale vragen in het onderzoek zijn: met welke vraagstukken hebben regio's met een perifere ligging ten opzichte van de Randstad te maken; welke initiatieven worden ontplooid ten behoeve van de regionale economie; welke rol spelen kennis en innovatie daarbij; worden nieuwe netwerken tussen ondernemers, kennisinstellingen en het openbaar bestuur tot stand gebracht; hoe effectief is het overheidsbeleid terzake; en welke rol zouden de verschillende overheden moeten spelen?

Het dominante politiek-economische kader legt vooral nadruk op de 'pieken in de delta' en het versterken van de kenniseconomie op die plaatsen

waar al een sterke basis en excellente prestaties bestaan. In deze benadering neemt de Randstad een centrale plaats in, naast enkele andere 'pieken'. De meer traditionele vormen van regionale ontwikkelingsprogramma's en stimuleringsmaatregelen lijken nu passé te zijn, maar is het wenselijk dat daarvoor een andere benadering van regionale economische ontwikkeling in de plaats komt?

Het project is gebaseerd op literatuuronderzoek en theoretische verdieping enerzijds, een nadere kennismaking met de regionale economie in de praktijk anderzijds. Wat het eerste betreft: de resultaten van het onderzoek zullen mede gebaseerd zijn op ontwikkelingen in het economische denken over regionale ontwikkeling; naast literatuurstudie worden gesprekken gevoerd met academische experts op dit terrein. Daarnaast worden intensieve werkbezoeken afgelegd aan instellingen en projecten in diverse regio's en gesprekken gevoerd met betrokken ondernemers, vertegenwoordigers van kennisinstellingen, ontwikkelingsmaatschappijen, politiek en overheden – en met collega's in de buurlanden. In 2007 zullen de resultaten worden gepubliceerd.

23

WBS Werkgroep Rechtsstaat

Onder voorzitterschap van Hugo Fernandes Mendes buigt een WBS-werkgroep zich over het thema 'sociaal-democratie en rechtsstaat'. Vanaf september 2006 is gewerkt aan een rapport, met als invalshoek de verschuiving van de aandacht in de politiek (de PvdA niet uitgezonderd) voor rechtstatelijkheid naar een meer pragmatische en instrumentele benadering. De achtergronden, maar ook de problemen van die ontwikkeling worden in kaart gebracht. Het rapport moet uitmonden in een aantal uitgangspunten waaraan de sociaal-democratie zich op rechtsstatelijk gebied zou moeten binden.

Leden van de werkgroep zijn: oud-PvdA-Kamerlid Gerritjan van Oven, Kees Groenendijk (Radboud Universiteit), Willem Witteveen (lid Eerste Kamer; Universiteit van Tilburg) en Erik Jurgens (lid Eerste Kamer). Voor de WBS hebben Paul Kalma resp. Frans Becker zitting in werkgroep. Wouter de Been is als projectmedewerker van de WBS penvoerder van de werkgroep. Er zal een aantal casus op het gebied van terrorismebestrijding en burgerschap (waaronder de Rotterdam-wet, de Antillen-wet) worden geselecteerd, op basis waarvan expert-meetings zullen worden gehouden.

Vervolg rapport omroepbeleid

Als vervolg op het vorig jaar uitgebracht wbs-rapport *De publieke omroep verdient beter* voerden Martijn van Dam, René Cuperus en Frans Becker een tweede serie gesprekken met vertegenwoordigers van de omroepverenigingen, programmamakers, vertegenwoordigers uit de krantenwereld en enkele wetenschappers op dit terrein. Zij beogen de tentatieve conclusies die zij in het rapport trokken te testen en aan te scherpen, zodat zij in of vlak na de zomer met een nadere positiebepaling kunnen komen. Inmiddels heeft *Socialisme & Democratie 2006/5* ruim aandacht besteed aan de toekomst van de publieke omroep middels drie bijdragen, die deels een reactie zijn op het wbs-rapport.

24

2.4. De WBS-Werkplaats

Op 1 mei startte een uniek experiment: de wbs-Werkplaats. In samenwerking met het adviesbureau BKV is een selectie van elf jonge onderzoekers gemaakt uit ruim 150 sollicitanten: benoemd werden Sanae Akka, Mustafa Andas, Gustaaf Haan, Hayte de Jong, Nora Kasrioui, Carine Lacor, Rachel Moolenaar, Zita Schellekens, Ad van der Stok, Michel Vols en Jurjen Fedde Wiersma. Martin Mevius werd aangetrokken als projectleider, om leiding te geven aan de dagelijkse gang van zaken. Doel van de Werkplaats was om met een jonge generatie onderzoekers ideeën voor progressieve politiek, i.h.b. voor het verkiezingsprogramma van de PvdA aan te dragen. En om dit te doen vanuit een intensief onderzoek naar ontwikkelingen in de maatschappelijke, bestuurlijke en politieke praktijk.

De medewerkers van de Werkplaats hebben kwartier gemaakt in een oud schoolgebouw aan de Wormerveerstraat. Begin mei was de Werkplaats geheel ingericht en de website in de lucht. Op de Werkplaats zijn wekelijks gasten uitgenodigd die in intensieve discussie met de medewerkers kernthema's voor de PvdA bespraken. Te gast waren onder meer Bas Jacobs, Paul Tang, Paul Scheffer, Hans Spekman, Paul Kalma, Paul de Beer, Pieter Hilhorst en Willem Witteveen. De gesprekken dienden als achtergrondmateriaal voor de verdere activiteiten van de Werkplaats en gaven mede richting daaraan.

Als start heeft de Werkplaats drie dagen lang een *city scan* gemaakt van Tilburg, met als hoofdvraag: welke lessen kunnen wij trekken uit de Tilburgse ervaringen voor een landelijke progressieve agenda? In totaal werd een vijftigtal bezoeken afgelegd bij instellingen en personen. De resultaten ervan zijn vastgelegd in Tilburg *Doorgezaagd. Lessen uit de zesde stad van Nederland*.

Het bezoek aan Tilburg heeft vanzelfsprekend veel informatie over de stad zelf opgeleverd, maar bood ook een basis voor het verdere programma. De medewerkers hebben zich op thema's gericht die op het terrein van de internationale politiek (waaronder Europa); integratie; de verzorgingsstaat; innovatie en ondernemerschap; het functioneren van het openbaar bestuur; onderwijs; godsdienst en politiek. Zij hebben daarbij een combinatie van werkmethoden gebruikt (experts raadplegen, projecten en instellingen bezoeken) en aangestuurd op concrete voorstellen, voorzien van achtergrondanalyse en praktijkervaringen. Het 'generatieperspectief' speelde daarbij ook een rol. Via website, seminars en discussies betrokken zij anderen bij hun werk.

Na de zomer zijn op de Werkplaats zelf expertmeetings georganiseerd over thema's als: de zesjes-cultuur in het onderwijs; de emancipatie van moslimvrouwen; de toekomst van onze Europa-politiek; de betekenis van godsdienstonderwijs. Naast een aantal experts werd een beperkt publiek uitgenodigd om mee te discussiëren. Rapportages verschenen onder meer op de website van de Werkplaats. In Roosendaal werd een werkbezoek inclusief debat bij een vmbo-opleiding georganiseerd, waaraan in de plaatselijke media aandacht werd besteed en dat naar het oordeel van een aantal betrokkenen buitengewoon geslaagd was.

Op 28 oktober organiseerde de Werkplaats een slotmanifestatie in de Westergasfabriek te Amsterdam met een stevige serie debatten, onder meer over het generatieperspectief in de politiek; Europa; de islam; de betekenis van China in de globaliserende economie; en een debat met de hoogste nieuwkomers op de lijsten van CDA, VVD, GL, PvdA en SP. De website van de Werkplaats werd in de laatste weken van oktober zeer vaak bezocht.

Er verschenen in deze periode diverse bijdragen van Werkplaats-medewerkers in de krant over onder meer inburgering en de woningmarkt. In het verkiezingsprogramma van de PvdA zijn verschillende ideeën uit de Werkplaats terug te vinden (zie 'Broedplaats voor progressieve ideeën', in: *Rood. Ledenblad van de Partij van de Arbeid*, 3 [2006] 5). De wbs Werkplaats heeft zijn activiteiten per 1 november 2006 formeel beëindigd. Er is daarna nog door een Werkplaats-medewerker gewerkt aan de eindredactie van de afsluitende publicatie. In 2007 is deze verschenen in de vorm van een boek, *Politiek van de Netwerkgeneratie*, onder eindredactie van Carine Lacor. De bijdrage van Gustaaf Haan aan dit boek werd gepubliceerd in de *Volkskrant* van 24 februari 2007.

25

De aflevering van *Socialisme & Democratie* van november 2006 besteedde voorts uitgebreid aandacht aan het werk van de Werkplaats, met bijdragen van Martin Mevius, Hayte de Jong en Gustaaf Haan.

Maatwerkidealen verlossen ons van de kuddegeest

- Uit: *Politiek van de netwerkgeneratie, zoals afgedrukt in de Volkskrant, 24 februari 2007.*
- Politiek is iets voor mensen met idealen. De Wiardi Beckman Stichting (wbs), het wetenschappelijk bureau van de PvdA, vroeg ons, elf onderzoekers in de leeftijd tussen de twintig en de dertig jaar, op zoek te gaan naar de idealen van onze generatie (zie kader Netwerkgeneratie).
- Onze eerste indruk was verrassend: het lijkt wel alsof we ons nergens boos over maken. We consumeren en communiceren ons te pletter, maar ons organiseren doen we nauwelijks en zeker niet voor de Goede Zaak. Erger: we begrijpen ook niet zo goed wat onze ouders daar in het Maagdenhuis deden, en waarom we nog steeds overal die stickertjes tegenkomen: 'Kernenergie? Nee bedankt'. Wij hebben dat idealisme lijkt het niet meegekregen.

Boring Nineties

- Misschien komt het door de zorgeloze jaren '90. De maatschappij had in de tweede helft van de vorige eeuw grote stappen gemaakt, juist door de inspanningen van eerdere generaties. De verzorgingsstaat was opgebouwd, vrouwen geëmancipeerd, instituties gedemocratiseerd, noem maar op. Op internationaal niveau waren de Verenigde Naties en het verschijnsel ontwikkelings-samenwerking ontstaan en in 1989 werd met de val van de Berlijnse muur het laatste grote probleem opgelost dat de wereldpolitiek had gedomineerd. De maatschappij was af. In de jaren '90 leek het of iedereen een huis had, genoeg te eten en werk, veel werk.
- Wie toen opgroeide, leerde dat geld makkelijk te verdienen was en dat de weekends er waren om het met handenvol weer uit te geven. Het was de tijd van de houseparty's tot maandagochtendvroeg, zuipfeesten voor tieners en studenten, coke en pillen. Natuurlijk gebeurde er wel eens wat in de wereld, maar niet in de onze. Het oorlogje in de golf, Monica Lewinsky, de dood van Rabin en Diana: het waren berichten uit een andere werkelijkheid. Met ons eigen leven had het even weinig te maken als de drama's in Melrose Place. Niemand had problemen, iedereen had aandelen.

De economische verwachtingen die internet had gewekt, zakten pas aan het eind van de jaren '90 weer in, en 9/11 gaf de nekslag. In korte tijd maakte een sufgefeeste generatie alsnog kennis met het fenomeen 'maatschappelijk vraagstuk'. Islamisme, xenofobie, werkloosheid en politieke aanslagen: nieuws gebeurde opeens op de hoek van de straat, en eiste een standpunt.

De generatie van die boring nineties heeft dus een inhaalslag moeten maken.

En nog steeds is idealisme niet onze grootste hobby. Althans, niet het idealisme van vroeger. We gaan voor weinig de straat op en compromisloze wereldverbeteraars zijn een anachronisme. Dat lijkt een ongeïnspireerde houding, maar misschien komt die wel voort uit optimisme. Juist omdat stabiliteit en overvloed voor ons zo normaal waren, zien we recessies en conflicten als tijdelijke akkefietjes. Problemen zijn er om op te lossen, niet om een leven lang tegen te strijden. Want voor de jaren '90 geldt misschien wel méér dan voor elke andere periode: toen was geluk nog heel gewoon.

Waarom heeft dat 'klassieke' idealisme afgedaan? Een andere typering zegt dat wij de netwerkgeneratie zijn. De netwerkgeneratie zet zich wel degelijk in om de maatschappij een stukje verder te helpen, maar zonder zich langdurig te verbinden aan één stroming of instituut. Neem de leegloop van de vakbonden: alleen wie een concreet probleem met zijn werkgever moet oplossen, wordt nog lid. Kranten, omroepen en verenigingen merken het allemaal: de netwerkgeneratie leeft van proefabonnement naar proefabonnement. Onvoorwaardelijke saamhorigheid is ons vreemd.

Dat betekent nog niet dat het verschijnsel 'groep' verleden tijd is. In zijn boek *Kiezen voor de kudde* signaleert Menno Hurenkamp het ontstaan van nieuwe sociale verbanden in 'lichte gemeenschappen': de jongens die op zondag voetballen in het Vondelpark, de moeders die om de beurt elkaars kinderen van school halen en de student die zijn onderbuurman Nederlandse les geeft. Lichte gemeenschappen zijn informeel, tijdelijk en vaak ad hoc. In plaats van vaste structuren vormen wij liever een uitgebreid maar flexibel netwerk van losse contacten. Onze generatie was de eerste die opgroeide met internet als alledaags handigheidsmiddel, en voor wie het leven zonder mobiele telefoon ondenkbaar is. Want daar bestaat ons netwerk: op Hyves, Skype, msn, in Outlook en via sms.

En zoals ons adressenbestand groter, maar ook meer diffuus wordt, zo gaat dat met ons beeld van een betere wereld. Voor vorige generaties was die 'betere wereld' nog een overkoepelend ideaal waar alles overzichtelijk in paste. Je kon best demonstreren vóór democratie en vrouwenrechten, en tégen woningnood en kernenergie tegelijk, want je streed altijd voor de Goede Zaak. Voor ons is dat containeridealisme niks. We lossen problemen liever per stuk op. Dat moet ook wel, omdat sommige idealen onverenigbaar blijken.

De lawaaiactie op de Dam na de moord op Theo van Gogh in 2004 liet dat goed zien: niet iedereen die opkwam voor de vrijheid van meningsuiting stond ook achter de mening die Van Gogh in zijn werk had uitgedrukt. Sommige demonstranten wilden hun afkeer van islamisme tonen, anderen wilden juist de dialoog redden die Mohammed B. had verstoord. Over de problemen waren we het eens, over de oplossing steeds minder. Goedbeschouwd is elke demonstratie een ratjetoe van meningen waarin niemand zich nog helemaal thuis voelt, in plaats van iedereen een beetje. Idealisme is persoonlijk, dus maatwerk.

Commercie

In de netwerkgeneratie zijn grote groepen niet meer op de been te brengen met een beroep op loyaliteit aan de kudde. Daar is meer voor nodig. We verwachten er iets voor terug: een handige werkervaring, een nieuw netwerk of desnoods een goed feest. En zo gaan we naar een hip Dance4life (Start dancing, stop aids), vragen we op 3FM plaatjes aan tegen landmijnen, en organiseren we een Diner tegen Honger – zonder enige ironie. Evert Nieuwenhuis noemde dat zelfs heel enthousiast 'Nieuw Idealisme'. Anderen wezen hem erop dat idealisme méér moet zijn dan een onvergetelijke ervaring die past in de reeks bungeejumpen en backpacken door Australië. Wie de wereld echt verder wil helpen, moet ook offers brengen. Zonder omzien.

Daar zit wat in. En toch is het onterecht om dat 'consumerend weldoen' als huichelarij af te doen. Het is juist een hele opluchting dat de argwaan tegen commercie is verdwenen. Het 'Nieuw Idealisme' van Nieuwenhuis is daar maar één kant van. De andere kant is bijvoorbeeld het besef dat eerlijke koffie niet alleen eerlijk moet zijn, maar ook betaalbaar en vooral: te drinken. Eindelijk begrijpen verantwoorde kledingmerken dat hoogstens 2 procent van de klanten geïnteresseerd is in een ecologisch keurmerk; de rest wil er gewoon goed uitzien. Ben and Jerry's ijs verkoopt niet alleen zo goed vanwege de

verantwoorde ingrediënten, maar vooral omdat het lekker is. De drempel om goed te doen, is minder hoog en per saldo levert dat meer op. Idealisme hoeft geen geitenwol of hanenkam meer, en dat is pure winst.

Netwerken, consumeren en de boring nineties: niet iedereen zal zich evenveel in elke typering herkennen. Uiteindelijk is dat minder belangrijk dan het feit dat de idealen van onze generatie blijkbaar aan het zicht worden onttrokken door pragmatisme en ongebondenheid. Is dat erg? Natuurlijk niet. Het is latriekoe dat een 'geïndividualiseerde samenleving' haaks zou staan op streven naar verbetering. De wbs Werkplaats vindt juist dat idealen beter haalbaar zijn als ze niet meer zo samenklonteren als vroeger. In het boek Politiek van de Netwerkgeneratie schetst de wbs Werkplaats ideeën voor een nieuwe politieke generatie. Een paar voorbeelden.

Eén thema dat moet losweken uit een kluwen idealen, is energiebeleid. Van oudsher is het de milieulobby die het energievraagstuk claimde en het heeft ingebed in haar bekende verhaal over de waarde van natuur en de zorg voor onze planeet. Maar juist door dat etiket bleef het onderwerp altijd buiten het zicht van de enorme groep kiezers die ongevoelig is voor zulke argumenten.

Klimaatverandering

Onze generatie ziet energiebesparing ook als een economische noodzaak. We nemen klimaatverandering veel serieuzer dan het regeerakkoord dat doet. Maar zelfs dat is geen puur 'groen' thema meer: ook wie beschermde diersoorten en natuurgebieden saai vindt, mag zich zorgen maken over het klimaat. Iedereen die geen zonnepanelen op zijn dak heeft mag tóch meedenken over een oplossing. En het belangrijkste: onbeschaamd eigenbelang is geen verboden argument. Ook als de olie níet opraaft en de dijken het wél houden, zou duurzaamheid in de toekomst wel eens heel lucratief kunnen blijken.

Of neem integratie. Voor ons is het geen halszaak dat allochtonen genoeg feitjes over Willem van Oranje in hun hoofd kunnen stampen om voor een inburgeringstoets te slagen. Normen en waarden bestaan niet in meerkeuzevragen, maar in de dagelijkse praktijk. Wat we wél willen, is dat alle Nederlanders (mee)werken, dat ze weten hoe een Nederlands ziekenhuis of school werkt. Om dat te leren is het niet genoeg een boekje te bestuderen, daarvoor is het nodig om méé te doen. Daar mag best wat dwang bij, zolang het doel niet uitsluiting, maar opname in de maatschappij is.

Maar is de samenhang in die maatschappij zélf niet aan het verwateren? Een slecht teken is dat jongeren relatief weinig vrijwilligerswerk doen. De WBS Werkplaats heeft daarom voorgesteld om jongeren een Sociale Beurs te bieden; een redelijke vergoeding waartegen ze zich buiten school nuttig kunnen maken in delen van de maatschappij waar ze anders niet snel komen. Want als jongeren zich voor een kleine toelage of een officieel certificaat wél willen inzetten, waarom niet? Dat de ChristenUnie in het regeerakkoord een verplichte jongerenstage heeft kunnen opnemen, is dan ook een gemiste kans. Voor een meer eigentijdse variant verwijzen we minister Rouvoet graag naar ons boek. De generatie van de boring nineties, kortom, gaat inderdaad op een andere manier met de maatschappij om. Feit is dat er geen massa's krakers, provo's en studenten zijn die als één man de barricades opgaan. Maar daarmee zijn de idealen nog niet verdwenen. Zoals sinds de Ipod ieder voor zich bepaalt welke nummers 'Alle Dertien Goed' zijn, zo heeft ieder nu zijn eigen beeld van de Goede Zaak. Misschien weten we ieder voor zich wel beter wat er aan schort, dan de idealistenkuddes van vroeger.

Gustaaf Haan is neerlandicus.

Vanuit de WBS werd door René Cuperus en Frans Becker leiding aan het project gegeven. In 2007 zal, na een evaluatie van de Werkplaats 2006, een nieuwe Werkplaats, met een nieuwe opdracht en een nieuwe bezetting worden gestart.

2.5. Overige activiteiten stafleden

Stafleden van de WBS hielden – net als andere jaren – inleidingen voor partijafdelingen; leverden bijdragen aan congressen, forumdiscussies e.d.; en publiceerden artikelen in dag- en weekbladen en in andere (binnenlandse en buitenlandse) tijdschriften. Zie voor deze publicaties bijlage 1 van dit jaarverslag.

René Cuperus trad op bescheiden schaal op als inhoudelijk adviseur van Wouter Bos. Hij voerde diverse discussies in PvdA- en ander verband over de toekomst van de Europese Unie en het populisme.

Mare Faber had namens de WBS zitting in de jury van de Banning-prijs, die in het voorjaar van 2006 werd uitgereikt.

Paul Kalma bezocht, als adviserend lid, de vergaderingen van het bestuur van de Partij van de Arbeid.

3 Vaste werkgroepen en periodieken

3.1 Werkgroepen

Werkgroep Economie

(Voorzitter: Leo Aarts; secretaris: Paul Kalma; met medewerking van Frank Heemskerk)

In de werkgroep economie treffen economen werkzaam in de politiek, de ambtelijke dienst, maatschappelijke organisaties en wetenschap elkaar om over economische en sociale kwesties te debatteren. In 2006 werden de volgende thema's behandeld:

- Privatisering van Schiphol. Inleiding en referaten door Adri Duivestein, Sweder van Wijnbergen en Kees Cools.
- Innovatie. Inleidingen en referaat van Luc Soete, Ben Dankbaar en Martijn van Dam.
- Het verkiezingsprogramma van de PvdA. Met bijdragen van Arnold Jonk, Flip de Kam, Ferd Crone, Bas Jacobs, Kees Schuyt en Frank Heemskerk.
- De kosten van klimaatverandering. Inleidingen door Klaas van Egmond, Roel Jansweijer en Diederik Samsom.

Leden werkgroep Economie (per december 2006):

L. Aarts (voorzitter), P. de Beer, R. Becker, E. Bekkers, M. van den Berg, W. Boonstra, P. Boot, B. Bos, W. Bos, T. Brosens, F. Buis, F. Crone, M. van Dam, J. Dommelen, K. Douma, C. Driessen, A. Gielen, V. Halberstadt, F. Heemskerk, A. Heertje, P. Hendriks, M. Hillen, A. Huygen, J. in 't Veld, B. Jacobs, A. Jonk, P. Kalma (secretaris), F. de Kam, E. Kemeling, H. Keuzenkamp, J. Koelewijn, J.P. Kooiman, M. van Leeuwen, J. van Markwijk, J. Monsewije, L. Meijaard, M. Mulder, K. van Paridon, D. Roos, R. Stuive, P. Tang, R. van der Veen, H. Verbruggen, E. Verdonk, R. Vermeij, D. Wolfson, S. van Wijnbergen

Werkgroep Partijpolitieke processen

(Voorzitter: Bart Tromp; secretaris: Arie de Jong)

De werkgroep kwam in 2006 zeven keer bijeen. De volgende thema's werden behandeld:

- Ruud Koole: vijf jaar voorzitterschap van de PvdA.
- Marco Esser: de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart – een eerste analyse.
- Michiel van Hulsten: de PvdA en de ambities van een nieuwe partijvoorzitter
- Ronald Plasterk: het stimuleren van de kenniseconomie.
- Hendrik Jan Schoo: de rol van de media in het huidige tijdsgewricht.
- Marleen Barth: de vakbeweging en de politiek.
- Bart Tromp: hoe de Nederlandse politieke elite en de pers de kluts kwijt zijn.

Leden werkgroep Partijpolitieke processen Werkgroep PPP (per december 2006):

I. Ackay, S. Baart, M. Barth, F. Becker, P. Bordewijk, W. Breedveld, M. Chavannes, H. de Coninck, R. Cuperus, M. Dekker, S. Dijkers, R. Elkerbout, D. Geerts, R. 't Hart, M. ten Hooven, M. van Hulsten, A. Jansen, A. de Jong (secretaris), P. Jonker, P. Kalma, C. Kamp, W. Koning, H. Kool, R. Koole, M. Martens, P. Nieuwenhuijsen, M. Noordegraaf, G.J. van Oven, R. Plasterk, J. Postma, Ph. van Praag, L. Raap, C. van Rest, T. Roes, A. van Rooij, H.J. Schoo, M. Sie Dhian Ho, P. van der Straaten, B. Tromp (voorzitter), G. Verbeet, G. Visscher, W. Voogt, J. de Vries, C. Waal, H. Wansink, P. Welp, H. Wesseling, S. Wiemers, T. Witteveen, L. Zandstra.

3.2 Socialisme & Democratie

Socialisme & Democratie vormt al meer dan zestig jaar een brandpunt van sociaal-democratische theorievorming, maatschappijanalyse en kritische beschouwing over politiek en bestuur. In 2006 verschenen 10 afleveringen, waaronder twee dubbelnummers. Speciale aandacht werd besteed aan:

- Cultuurpolitiek, met bijdragen van Hedy d'Ancona, Michiel Schwarz en Cyrille Offermans.
- Inkomensvorming en inkomensverdeling, met bijdragen van Lodewijk de Waal en Dick Pels.
- De toekomst van de verzorgingsstaat en ons sociale stelsel, met bijdragen van Han Noten, Marcel van Dam, Paul Tang en Rudy van Zijp, Gösta Esping-Andersen, Wouter Bos en Paul de Beer.

- De toekomst van de publieke omroep, met bijdragen van Piet Bakker, Rutger Claassen en Bauke Geersing
- Geloof en politiek, met bijdragen van Bart Top, Job Cohen, Gabriël van den Brink, Gerrie ter Haar, Erik van Ree, Naima Azough, Thijs Jansen, Thijs Wöltgens en Marijke Linthorst.
- Voer voor de verkiezingen, met bijdragen van Jos de Beus, Marcel Hoogenboom, Romke van der Veen, Johan Mackenbach, Jo Ritzen en Marijke Linthorst.
- Democratie, met bijdragen van Carolyn Hendriks, Margit van Wessel en Will Tiemeijer.
- De WBS-Werkplaats, met bijdragen van Martin Mevius, Hayte de Jong en Gustaaf Haan.
- Een eerste analyse van de verkiezingen van 22 november, met bijdragen van Joop van Holsteyn, Jean Tillie, Martijn van Dam, Frans Timmermans en René Cuperus.
Daarnaast publiceerde *Socialisme & Democratie* tal van andere analyses, beschouwingen, interventies en boekbesprekingen.

Redactie en redactieraad waren eind 2006 als volgt samengesteld:

Redactieraad: Th. Wöltgens (voorzitter), G. van den Bergh, J. Bussemaker, E. Hooge, W. Witteveen, L. van Zoonen.

Redactie: M. Faber (eindredacteur), P. de Beer, R. Claassen, M. Hajer, P. Kalma (secretaris), M. Linthorst, F. Milikowski (bureau-redacteur) en B. Tromp.

3.3 WBS-Jaarboek

Eind 2006 verscheen het WBS Jaarboek over *Vier jaar Balkenende* (zie hierboven).

④ Dr. J.M. den Uyl-leerstoel

- 34 Ad Geelhoed werd eind 2004 benoemd tot bijzonder hoogleraar in ‘de ontwikkelingen in het democratisch socialisme in relatie tot wetenschap en samenleving’ aan de Universiteit van Amsterdam. Hij begon zijn werkzaamheden in het academisch jaar 2005-2006. De leerstoel is ingesteld vanwege de Wiardi Beckman Stichting. Geelhoed volgde Ed van Thijn op, die eind 2003 afscheid nam. Daarvoor vervulden Jan Pronk en Ad Oele dit hoogleraarschap.
- De leerstoel, die bekend staat als de Dr. J.M. den Uylleerstoel, is ondergebracht bij de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen en de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.
- Geelhoed startte zijn loopbaan als wetenschappelijk onderzoeker bij het Europa Instituut van de Universiteit Utrecht. Vervolgens was hij achtereenvolgens referendaris aan het Hof van Justitie in Luxemburg, raadsadviseur bij het Ministerie van Justitie, lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, secretaris-generaal bij het Ministerie van Economische Zaken en bij het Ministerie van Algemene Zaken. Daarnaast was hij onder andere als buitengewoon hoogleraar in het Europese economische recht verbonden aan de Erasmus Universiteit en is hij sinds 1998 hoogleraar Recht van de Europese beleidsintegratie aan de Universiteit Utrecht. Sinds 2000 is Geelhoed advocaat-generaal bij het Europees Hof van Justitie in Luxemburg; per 1 oktober 2004 werd hij eerste advocaat-generaal.
- Het valt buiten het bereik van dit verslagjaar, maar tot onze grote droefheid overleed Ad Geelhoed, op het punt zijn oratie uit te spreken, in 2007.

Het leerstoel-curatorium van de Den Uyl-leerstoel is als volgt samengesteld: J.Th.J. van den Berg (voorzitter), M. Hajer, P. de Rooij en J. Visser.

Publicaties stafmedewerkers Wiardi Beckman Stichting

- Frans Becker
- F. Becker, W. van Hennekeler en M. Hurenkamp (red.), *Vier jaar Balkenende. WBS jaarboek 2006*, Amsterdam 2006, Mets & Schilt/Wiardi Beckman Stichting.
 - ‘Good night and good luck, in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 3, p.6.
 - ‘Eerste prioriteit: kunst- en cultuureducatie’, in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 7/8, p. 7-9.
 - (met René Cuperus) ‘TV dreigt de samenleving te verdelen’, in: *Boekman. Tijdschrift voor kunst, cultuur en beleid*, (Kunst en kijkcijfers), Voorjaar 2006, p. 49-53.

- René Cuperus
- René Cuperus, Karl. A. Duffek, Erich Fröschl, Tobias Mörschel (eds.), *The EU – A Global Player?*, Friedrich Ebert Stiftung, Renner Institut & Wiardi Beckman Stichting, Lit Verlag Wien 2006.
 - Daarin: R. Cuperus, ‘Europe and the Revenge of National Identity’, p. 129-145.
 - ‘Populisme er godt for Europa’, in: *Nyhedsavisen*, 14 december 2006, p. 14-15. (Deens)
 - ‘Neue Chance für die EU-Verfassung?’, in: *Mittbestimmung*, Das Magazin der Hans-Boeckler-Stiftung, Dezember 12/1006, p.9.
 - ‘Hoe diep steekt eurosceptis?’, in: *Internationale Spectator*, jaargang 60, nr. 12, december 2006, p. 653-655
 - ‘Leve een ideologisch zakenkabinet!’, Voordracht bij ‘10 jaar Niet Nix’, De Melkweg, Amsterdam, 4 december 2006, op: website Lux Voor
 - ‘Het geheime verkiezingsprogramma’, in: *Socialisme & Democratie* (2006), nr. 4, p. 6-8.
 - ‘De linkse agenda op orde?’, in: *Socialisme & Democratie* (2006), nr. 7/8, p. 6-7.

- 36
- 'Formeer een ideologisch zakenkabinet', in: *Socialisme & Democratie* (2006), nr. 12, p. 37-40.
 - 'The Vulnerability of the European Project', in: Anthony Giddens, Patrick Diamond & Roger Liddle (eds.), *Global Europe. Social Europe*, Polity Press, Londen, 2006, p. 91-105.
 - 'La société multiculturelle: un concept déroutant', in: *La Revue Socialiste*, No 23, Avril 2006, p. 102-112.
 - 'European Social Unease: a threat to the EU?', in: *Europe in the Mirror of Globalisation: Problems, Challenges, Perspectives*, Referati The Baltic Forum 2006, p. 1-22.
 - 'Het geopolitieke tekort van Europa', in: *Internationale Spectator*, jaargang 60, nr. 6, juni 2006, p. 333-334. (boekreview van Rob de Wijk, 'Supermacht Europa', 2005.)
 - 'Es lebe der Unterschied! Die grosse Koalition in Deutschland darf nicht die Fehler in den Niederlanden und in Frankreich wiederholen', in: *Handelsblatt. Die Wirtschafts- und Finanzzeitung, Meinung und Analyse, Aussenansicht*, 23 januari 2006
 - 'European Social Unease: A Threat to the EU?', in: *Internationale Politik und Gesellschaft/International Politics and Society*, 1/2006, p. 65-91.
 - 'Heimwee naar het post-ideologisch tijdperk', in: *Civis Mundi*, tijdschrift voor politieke filosofie en cultuur, 45e jaargang, januari 2006, nummer 1, p. 45-50.
 - (met Frans Becker) 'TV dreigt de samenleving te verdelen', in: *Boekman. Tijdschrift voor kunst, cultuur en beleid*, (Kunst en kijkcijfers), Voorjaar 2006, p. 49-53.
 - 'How do small countries such as Bulgaria and the Netherlands survive global transformation and maintain tolerant societies', bijdrage aan Scientific and Theoretical Conference 'Dialogue and Tolerance in Politics', Sofia, Bulgarije, 15-16 december 2006.

- 'Immigration and strategies of adaptation by different national states', Input Statement bij The Bellagio Dialogue on Migration, Bellagio Study and Conference Center, Rockefeller Foundation, Italy, 19-24 Juni 2006.
- 'Against Turkish Accession', in: ESI, *Beyond Enlargement Fatigue?*, *The Dutch debate on Turkish accession*, 24 april 2006, www.esiweb.org.

37

Verder: colleges in de HOVO-serie 'Het Postideologisch tijdperk' op de Erasmus Universiteit Rotterdam, bijdragen aan internationale conferenties en diverse PvdA-bijeenkomsten lokaal en landelijk

Mare Faber

- 'Kwaliteit als maatstaf. De Partij van de Arbeid en de maatschappelijke dienstverlening' in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 1/2, p. 49-57, samen met Edith Hooge, Paul Kalma en Marijke Linthorst.
- 'De jeugd die we verdienen', in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 3, p. 3.
- 'Pap', in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 10, p. 5-6.

P. Kalma

- 'Kwaliteit als maatstaf. De Partij van de Arbeid en de maatschappelijke dienstverlening' in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 1/2, p. 49-57, samen met Mare Faber, Edith Hooge en Marijke Linthorst.
- 'Kalf met skippybal', in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 3, p. 7-8.
- 'Ciao, Berlusconi', in: *Socialisme & Democratie* (2006) nr. 5, p. 6-7.

Publicaties Wiardi Beckman Stichting

(per december 2006)

- 38 De rapporten zijn te bestellen:
- via de website www.pvda.nl onder het kopje 'Winkel';
 - door overmaking van het desbetreffende bedrag op postgiro 347.97.00 ten name van PvdA-Brochures, Amsterdam met vermelding van het gewenste bestelnummer.

Voor vragen over uw bestelling kunt u contact opnemen met de PvdA-ledenadministratie (tel. 020-55 12 290) of per e-mail: ledenadministratie@pvda.nl.

Verschenen in 2006

BESTELNR.	TITEL	PRIJS
791	Crossfire. Amerikaanse toestanden III	€ 6,00
792	Nieuwe energie	€ 7,50
793	Vier jaar Balkenende. Jaarboek 2006	€ 20,00
794	The EU – A Global Player?	€ 20,00
–	Doorgezaagd Tilburg (WBS Werkplaats)	–

Verschenen in 2005

BESTELNR.	TITEL	PRIJS
741	Cultuurpolitiek. Jaarboek 2005	€ 20,00
757	Zonder visie geen toekomst. Zeven bijdragen over de verzorgingsstaat	€ 10,00
758	Kerndepartementen. Een nieuwe overheid – ook aan de top	€ 12,50
779	Kaaskoppen en zoete wijn. Nog meer Amerikaanse toestanden	€ 6,00
788	Nieuwe vormen van solidariteit	€ 10,00
789	Public Discourse and Welfare State Reform	€ 20,00
790	Leergeld. Sociaal-democratische onderwijspolitiek in een tijd van nieuwe verschillen	€ 14,00

Verschenen in 2004

BESTELNR.	TITEL	PRIJS
740	Rotterdam. Het vijftiengste jaarboek voor het democratisch socialisme	€ 20,00
756	Amerikaanse toestanden	€ 6,00
786	De toekomst van het Koninkrijk	€ 17,90
787	Links, rechts en de vooruitgang	€ 20,00
Internet-publicatie	Energieopties voor de 21 ^{ste} eeuw (zie website: www.wbs.nl)	n.v.t.

Overige publicaties

BESTELNR.	TITEL	PRIJS
701	Economisch beleid in een ondernemende samenleving	€ 17,02
739	Politieke partijen op drift. Het vierentwintigste jaarboek voor het democratisch socialisme	€ 17,95
755	Nederland – Suriname: de herkansing	€ 15,00
774	Multiple Third Ways	€ 17,70
777	Social democracy in Central and Eastern Europe	€ 17,50
778	The challenge of diversity. European social democracy facing migration, integration and multiculturalism	€ 15,00
780	De uitdaging van het populisme	€ 17,50
785	Het Suriname-syndroom	€ 16,50

40 *Socialisme & Democratie*

Maandblad van de Wiardi Beckman Stichting voor het debat over theorie en praktijk van het democratisch socialisme. De abonnementsprijs bedraagt € 77,50 per jaar. Instellingen binnenland: € 142,50. Particulieren en instellingen buitenland: € 149,00. Een studenten/aio/oio- of js-abonnement kost € 37,50. Losse nummers € 9,50. Een abonnement kan elk gewenst moment ingaan.
Te bestellen bij: Boom Distributiecentrum, tel. 0522 – 237 555 of mail: bdc@bdc.boom.nl.